

Haridus- ja teadusministri 14. veebruari 2024. a määruse nr 4
„Täiendav eesti keele õppe toetus eesti keelest erineva emakeelega laste ja rändetaustaga
laste eesti keele oskuse edendamiseks“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

2024. a jõustus haridus- ja teadusministri 14. veebruari 2024. a määrus nr 4 „Täiendav eesti keele õppe toetus eesti keelest erineva emakeelega laste ja rändetaustaga laste eesti keele oskuse edendamiseks“ (edaspidi *määrus*). Määruse eesmärk on võimaldada maksta Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi *HTM*) valitsemisala eelarvest lisatoetust eesti keelest erineva emakeelega lastele ja õpilastele täiendavaks eesti keele ja eesti keele teise keelena õppeks ja eestikeelsete lisategevuste korraldamiseks. Pärast esimese taotlusvooru läbiviimist on nii Eesti hariduse infosüsteemi (edaspidi *EHIS*) kui ka toetuste menetlemise infosüsteemi (edaspidi *TMS*) toimimist parandatud, et muuta toetuse taotlemise protsess nii taotleja kui ka menetleja jaoks lihtsamaks ning kiiremaks, vähendades märgatavalt halduskoormust. Seetõttu on vaja määrust muuta.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi keelepoliitika osakonna juhataja Andero Adamson (tel 735 0225, andero.adamson@hm.ee), keelepoliitika osakonna üld- ja kutsehariduse keelepoliitika valdkonna peaekspert Kaili Siimsen (tel 5336 6138; Kaili.Siimsen@hm.ee) ning õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusnõunik Margit Kiin (tel 735 0199, margit.kiin@hm.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud keelepoliitika osakonna nõunik Helin Kask (tel 735 4055, helin.kask@hm.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse määruse § 1 lõiget 2. Kehtiv regulatsioon ütleb, et: „Käesoleva määruse §-s 2 punktides 1–3 nimetatud toetust kohaldatakse koolieelsele lasteasutusele (edaspidi lasteasutus) ning üldhariduskooli I-III kooliastmele (edaspidi põhikool).“ Muudatusega täpsustatakse iga toetuse liigi puhul, millisele haridusasutusele see kohaldub. Muudatus on tingitud asjaolust, et määruse § 2 punktis 3 nimetatud keelekümblusprogrammi rakendatakse edaspidi ainult põhikoolile ning seetõttu ei ole kehtiv regulatsioon enam kohane. Seetõttu sõnastatakse lõige 2 järgmiselt: „(2) Käesoleva määruse § 2 punktis 1 nimetatud toetust kohaldatakse üldhariduskooli I–III kooliastmele (edaspidi *põhikool*).“

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse määruse § 1 lõigetega 2¹ ja 2² järgmiselt: „(2¹) Käesoleva määruse § 2 punktis 2 nimetatud toetust kohaldatakse koolieelsele lasteasutusele (edaspidi *lasteasutus*) ning põhikoolile.

(2²) Käesoleva määruse § 2 punktis 3 nimetatud toetust kohaldatakse põhikoolile.“

Muudatuse eesmärk on sätestada iga toetuse liigi puhul selgemini, mis haridusasutusele see kohaldub. Sisuline muudatus kaasneb § 1 lõikega 2², milles nähakse ette, et eestikeelsele õppele ülemineva lasteasutuse puhul ei rakendata enam keelekümblusprogrammi mudelite toetust, kuna lasteasutused lähevad täielikult üle eestikeelsele õppele.

Eelnõu § 1 punktiga 3 asendatakse määruse § 1 lõikes 7 sõnad „loetakse õpilaseks“ sõnadega „on õpilane“. Muudatusega korrigeeritakse lause sõnastust keeleliselt.

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse määruse § 1 lõikega 8 järgmises sõnastuses: „(8) Eesti keelest erineva emakeelega laps/õpilane käesoleva määruse tähenduses on laps või õpilane, kelle kohta on märgitud EHISes:

- 1) emakeel, mis ei ole eesti keel, või
- 2) kaks emakeelt, millest üks võib-olla eesti keel.“

Muudatusega täpsustatakse, kes loetakse eesti keelest erineva emakeelega lapseks või õpilaseks. Kavandatava lõike 8 punkt 1 sätestab, et EHISes peab olema selgelt märgitud, milline on lapse tegelik emakeel. Märge „muu emakeel“ ei ole toetuse arvestamise aluseks. EHISes on võimalik märkida lapse/õpilase emakeeleks nii üks kui ka kaks keelt. Sageli märgitakse Eestisse tagasipöördunud lastele kaks emakeelt, millest üks on eesti keel. Isegi kui lapse/õpilase üheks emakeeleks on eesti keel, võib ta siiski vajada täiendavat eesti keele tuge. Seetõttu tagatakse muudatusega võimalus taotleda keeleõppetoetust kakskeelsetele lastele, kelle üks emakeeltest on eesti keel. Muudatus on vajalik, et vältida arusaamatusi ja tagada, et termin „eesti keelest erineva emakeelega laps/õpilane“ oleks üheselt mõistetav.

Eelnõu § 1 punktiga 5 jäetakse määruse § 2 punktist 3 välja sõnad „lasteasutusele ja“. Muudatus on vajalik, kuna eelnõuga nähakse ette, et eestikeelsele õppele üleminevale lasteasutusele ei rakendata edaspidi keelekümblusprogrammi mudelite toetust. Keelekümblusprogrammi mudelite toetust on õigus taotleda ainult põhikooli õpilastele, kes ei lähe üle eestikeelsele õppele, kelle klassis rakendatakse keelekümbluse põhimõtteid ning kui kool on liitunud keelekümblusprogrammiga.

Eelnõu § 1 punktiga 6 asendatakse määruse § 3 lõikes 1 tekstiosa „üks toetuse liik“ tekstiosaga „üks täiendav eesti keele õppe toetuse liik“. Muudatusega täpsustatakse, et toetust on võimalik taotleda ka õpilasele/lapsele, kellele rakendatakse tõhustatud tuge või erituge. See tähendab, et haridusametuse pidaja saab ühe õpilase kohta ainult ühte keeleõppetoetust.

Eelnõu § 1 punktiga 7 muudetakse määruse § 3 lõike 5 punkte 1 ja 2. Kehtiv regulatsioon ütleb, et: „Toetuse andmisel võetakse arvesse:

- 1) toetuse andmise aastale eelneva aasta EHISe andmed 10. novembri seisuga vastavalt lasteasutuse ja haridusametuse poolt esitatud eestikeelses õppes õppivate eesti keelest erineva emakeelega või eesti keelt teise keelena õppivate õpilaste arvule;
- 2) eestikeelsele õppele ülemineva lasteasutuse või põhikooli puhul EHISe andmed eesti keelest erineva emakeelega laste/õpilaste kohta toetuse eraldamise aasta 10. septembri seisuga, eestikeelsele õppele ülemineva lasteasutuse või põhikooli puhul.“

Kehtivat regulatsiooni muudetakse järgnevalt: „1) toetuse andmise aastale eelneval aastal EHISes 10. novembri seisuga tehtud märged eesti keelest erineva emakeelega laste/õpilaste kohta, kellel on täiendava eesti keele õppe vajadus;

2) toetuse andmise aastal EHISes 10. septembri seisuga tehtud emakeele märged eesti keelest erineva emakeelega laste/õpilaste puhul, kui nad õpivad eestikeelsele õppele üleminevas lasteasutuses või põhikoolis.“

Muudatusega sätestatakse punktis 1, et toetuse andmisel lähtutakse EHISes tehtud märgetest, mis peavad olema kantud EHISesse toetuse andmise aastale eelneva aasta 10. novembriks, kui soovitakse saada toetusi määruse § 2 alusel. On oluline, et kõik vajalikud märged oleksid EHISesse tehtud õigeaks ajaks, kuna toetused määratakse automaatselt EHISes tehtud märgete põhjal. Märge EHISes viitab, et laps/õpilane vajab täiendavat tuge, talle on tugi ka võimaldatud ning haridusametusel on õigus saada selle eest pearaha.

Punkti 2 järgi peavad eestikeelsele õppele üleminevad lasteasutused ja põhikoolid tegema toetuse saamiseks EHISes emakeele märged eesti keelest erineva emakeelega laste kohta toetuse andmise aasta 10. septembriks.

Nende muudatuse eesmärk on muuta taotluste esitamine lihtsamaks ja kiiremaks, samuti muutub EHIS andmestik täielikumaks. Tagantjärele EHISe märkeid muuta ei saa, seega on oluline teha EHISesse märked õigeaks ajaks ja olla andmete sisestamisel täpne.

Eelnõu § 1 punktiga 8 täiendatakse määruse § 3 lõikega 5¹ järgmiselt: „(5¹) Kui EHISes tehtud märgete alusel saab lapse/õpilase eest maksta mitut liiki toetust, määratakse kõrgeima määraga toetus.“

Muudatus on vajalik, kuna haridusasutusel on kohustus teha asjakohane märke iga täiendavat eesti keele õppe tuge vajava lapse kohta ning seetõttu võib juhtuda, et õpilase eest on võimalik maksta mitut liiki toetust. Näiteks võib õpilase kohta olla märke „USR“ ja kaks tugiteenuse märget ning kui õpilane õpib keelekümbelusklassis, siis ka keelekümbeluse märke. See tähendab, et õpilase eest on võimalik maksta kahte liiki toetust. Seetõttu sätestatakse määruuses, et juhul kui üks õpilane kvalifitseerub mitmele toetuse liigile, määratakse tema eest see toetuse liik, mille määr on suurem. Seega edaspidi ei määra toetuse liiki toetuse taotleja enam ise, vaid see toimub automaatselt EHISes tehtud märgete alusel.

Eelnõu § 1 punktiga 9 tunnistatakse kehtetuks määruse § 3 lõike 6 punkt 1. Kehtiv säte näeb ette, et toetust ei anta õpilasele, kes on saanud pearaha eritoe või tõhustatud toe rakendamiseks. Muudatusega nähakse ette, et täiendava eesti keele õppe toetust on võimalik taotleda ka õpilasele, kes on saanud pearaha eritoe või tõhustatud toe rakendamise eest.

Eelnõu § 1 punktiga 10 jäetakse määruse § 5 lõike 1 sissejuhatavast lauseosast välja sõna „klassis“. Muudatusega korrigeeritakse lõike sõnastust keeleliselt selgemaks.

Eelnõu § 1 punktiga 11 täiendatakse määruse § 5 lõike 1 punkti 1 enne sõna „rakendatakse“ sõnaga „klassis“. Muudatusega korrigeeritakse punkti sõnastust keeleliselt selgemaks.

Eelnõu § 1 punktiga 12 lisatakse määruse § 5 lõike 1 punkti 2 sõna „vajaduse korral“. Muudatusega tuuakse selgemini esile, et täiendavat eesti keele õpet võimaldatakse õpilastele juhul, kui see on vajalik, ning et see ei ole kohustus. Oluline on, et klassis rakendatakse vähemalt 60% või 40% mahus eestikeelset aineõpet LAK-õppe meetodikat järgides.

Eelnõu § 1 punktiga 13 täiendatakse määruse § 5 lõiget 1 punktiga 3 järgmiselt: „3) EHISes on tehtud õpilase kohta toetuse andmise aastale eelneva aasta 10. novembri seisuga märke „vajab täiendavat tuge eesti keele õppeks“.“

Täiendusega kohustatakse toetuse taotlejat tegema EHISes märke õpilase kohta, kes vajab täiendavat tuge eesti keeles. Märke on mõeldud keeleõppetoetuste jaoks ja näitab, et õppeasutus soovib täiendava eesti keele õppe korraldamiseks toetust. Täiendusega tuuakse selgemalt esile, millised õpilased kvalifitseeruvad toetuse saamiseks. Toetuse andmisel võetakse arvesse, et märke oleks tehtud toetuse andmise aastale eelneva aasta 10. novembri seisuga.

Kokkuvõttes korrastatakse eelnõu § 1 punktidega 10–13 määruse sõnastust nii, et kõik toetuse liigi tingimused ja nõuded on koondatud ühte lõikesse. Nii on toetuse taotlemiseks vajalikest tingimustest ja nõuetest selgem ülevaade. Muudatused aitavad taotlejatel lihtsamini mõista, missugused tingimused peavad olema toetuse saamiseks täidetud.

Eelnõu § 1 punktiga 14 asendatakse määruse § 5 lõike 2 sissejuhatavas lauseosas sõna „kus“ sõnaga „kui“. Muudatusega korrigeeritakse lõike sõnastust keeleliselt selgemaks.

Eelnõu § 1 punktiga 15 täiendatakse määruse § 5 lõike 2 punkti 4 pärast sõna „individualiseerimisega“ sõnaga „ja“. See on keeleline muudatus, mis on vajalik, kuna toetuse saamiseks sätestatakse täiendav tingimus määruse § 5 lõike 2 punktis 5.

Eelnõu § 1 punktiga 16 täiendatakse määruse § 5 lõiget 2 punktiga 5 järgmiselt: „5) EHISes on tehtud eesti keelest erineva emakeelega lapse/õpilase kohta toetuse andmise aastale eelneva aasta 10. novembri seisuga emakeele märke ning märke „vajab täiendavat tuge eesti keele õppeks“.“.

Täiendusega kohustatakse toetuse taotlejat tegema EHISes märke õpilase kohta, kes vajab eesti keele õppimisel täiendavat tuge. Märke on mõeldud keeleõppetoetuste määramiseks ja näitab, et õppeasutus soovib täiendada eesti keele õppe korraldamiseks toetust. Täiendusega tuuakse selgemalt esile, millised õpilased kvalifitseeruvad toetuse saamiseks. Toetuse eraldamisel võetakse arvesse, et märke oleks tehtud toetuse andmise aastale eelneva aasta 10. novembri seisuga.

Kokkuvõttes korrastatakse eelnõu § 1 punktidega 14–16 määruse sõnastust nii, et kõik toetuse liigi tingimused ja nõuded koondatakse ühte lõikesse. Nii on toetuse taotlemiseks vajalikest tingimustest ja nõuetest selgem ülevaade. Muudatused aitavad taotlejatel lihtsamini mõista, missugused tingimused peavad olema toetuse saamiseks täidetud.

Eelnõu § 1 punktiga 17 asendatakse määruse § 5 lõike 3 sissejuhatavas lauseosas tekstiosa „saab taotleda lasteasutusele või põhikoolile, kes“ tekstiosaga „saab taotleda põhikoolile, kui“. Muudatusega nähakse ette, et eestikeelsele õppele ülemineva lasteasutuse puhul ei rakendata keelekümlusprogrammi mudelite toetust, kuna lasteasutused lähevad üle eestikeelsele õppele.

Eelnõu § 1 punktiga 18 täiendatakse määruse § 5 lõike 3 punkti 2 pärast sõna „põhimõtteid“ sõnaga „ja“. See on keeleline muudatus, mis on vajalik, kuna toetuse saamiseks sätestatakse täiendav tingimus määruse § 5 lõike 3 punktis 3.

Eelnõu § 1 punktiga 19 täiendatakse määruse § 5 lõiget 3 punktiga 3: „3) EHISes on tehtud eesti keelest erineva emakeelega õpilase kohta toetuse andmise aastale eelneva aasta 10. novembri seisuga keelekümluse märke.“

Kokkuvõttes korrastatakse eelnõu § 1 punktidega 17–19 määruse sõnastust nii, et kõik toetuse liigi tingimused ja nõuded on koondatud ühte lõikesse. Nii on toetuse taotlemiseks vajalikest tingimustest ja nõuetest selgem ülevaade. Muudatused aitavad taotlejatel lihtsamini mõista, missugused tingimused peavad olema toetuse saamiseks täidetud.

Eelnõu § 1 punktiga 20 asendatakse määruse § 5 lõike 4 sissejuhatavas lauseosas sõna „kus“ sõnaga „kui“. Muudatusega korrigeeritakse lõike sõnastust keeleliselt selgemaks.

Eelnõu § 1 punktiga 21 täiendatakse määruse § 5 lõike 4 punkti 3 pärast lauseosa „(individuaalne õppekava, eesti keel teise keelena, täiendav eesti keele õpe)“ sõnaga „ja“. See on keeleline muudatus, mis on vajalik, kuna toetuse saamiseks sätestatakse täiendav tingimus § 5 lõike 4 punktis 4.

Eelnõu § 1 punktiga 22 täiendatakse määruse § 5 lõiget 4 punktiga 4 järgmiselt: „4) EHISes on tehtud eesti keelest erineva emakeelega õpilase kohta toetuse andmise aastale eelneva aasta 10. novembri seisuga märke „USR“ või „UA“ ning kaks tugiteenuse märget.“.

Kokkuvõttes korrastatakse eelnõu § 1 punktidega 20–22 määruse sõnastust nii, et kõik toetuse liigi tingimused ja nõuded on koondatud ühte lõikesse. Nii on toetuse taotlemiseks vajalikest

tingimustest ja nõuetest selgem ülevaade. Muudatused aitavad taotlejatel lihtsamini mõista, missugused tingimused peavad olema toetuse saamiseks täidetud.

Eelnõu § 1 punktiga 23 tunnistatakse määruse § 5 lõige 5 kehtetuks. Nimetatud lõikega sätestati üldiselt, et põhikoolil ja gümnaasiumil on toetuse saamiseks kohustus teha eesti keele, eesti keel teise keelena või eestikeelset õpet saava õpilase kohta EHISes kehtiv emakeele märged või kehtivad tugiteenuste märged toetuse andmise aastale eelneva aasta 10. novembri seisuga ja/või toetuse andmise aasta 10. septembri seisuga.

Eelnõuga täiendati määruse § 3 ning § 5 lõikeid 1–4, mille kohaselt on EHISe märgete tegemise kohustus sätestatud toetuse liigi nõuete alla. Seetõttu ei ole § 5 lõike 5 järele enam vajadust.

Muudatuse eesmärk on luua loogilisem ja ülevaatlikum vaade toetuse tingimustest, koondades vajalikud nõuded ja tingimused ühtsesse ja selgesse struktuuri, muutes taotlejatele regulatsioonide mõistmise ja järgimise lihtsamaks.

Eelnõu § 1 punktiga 24 tunnistatakse määruse § 5 lõige 7 kehtetuks, kuna seal kehtestatud EHISe märgete tegemise kohustusega sätestatakse eelnõu kohaselt määruse § 5 lõikes 2. Samuti on kohustus sätestatud määruse § 3 lõikes 8. Seetõttu dubleeriks § 5 lõige 7 määruse kavandatavat sõnastust.

Eelnõu § 1 punktiga 25 tunnistatakse määruse § 7 lõike 3 punkt 3 kehtetuks, kuna pärast määruse muudatust ei esita taotleja enam laste/õpilaste arvu, kellele toetust küsitakse. Taotluskeskkonda ilmub iga taotleja kohta eeltäidetud vorm, kus on õppeasutuse poolt EHISes toetuse andmise aastale eelneva aasta 10. novembri seisuga märgitud täiendavat eesti keele õppe toetust vajavate laste arv, kes toetuse liigile kvalifitseeruvad. Taotleja kinnitab andmete õigsust. Kui taotleja ei suuda pakkuda täiendavat eesti keele õppe tuge eeltäidetud väljal märgitud mahus, tuleb laste arvu taotluses vastaval väljal vähendada. Taotluses ei ole võimalik laste arvu suurendada.

Eelnõu § 1 punktiga 26 täiendatakse määruse § 7 lõiget 4 punktiga 3 järgmiselt: „3) taotluskeskkonnas eeltäidetud taotlusvormil esitatavad andmed on õiged.“ Märkega kinnitab taotleja, et taotluses olevad eeltäidetud andmed kehtivad. Andmete muutmisel kinnitab taotleja esitatud andmete õigsust.

Oluline on tagada, et kõigile toetusele kvalifitseerunud lastele/õpilastele võimaldatakse täiendavat eesti keele õpet. Täiendusega soovitakse kindlustada, et taotlejad saavad EHISest taotluse aluseks olevad andmed, mis on ajakohased ja tõesed. See vähendab vigade ja ebatäpsuste riski taotlemisprotsessis.

Eelnõu § 1 punktiga 27 muudetakse määruse § 10 lõiget 1. Kehtivat regulatsiooni muudetakse, uus sõnastus on järgmine: „(1) Toetuse saaja esitab taotluskeskkonna kaudu toetuse kasutamise lõpparuande hiljemalt toetuse andmise aasta 31. detsembril.“ Seega nähakse muudatusega ette, et edaspidi esitatakse lõpparuanded hiljemalt 31. detsembril. Muudatuse eesmärk on kiirendada aruannete esitamise ja hindamise protsessi ning nii on võimalik avada uus taotlusvoor uue aasta alguses jaanuaris. See aitab tagada, et toetuste taotlemise ja väljamaksmise protsess toimub sujuvamalt ja kiiremini, võimaldades toetuse saajatel oma tegevusi planeerida ja ellu viia alates uue aasta algusest. Säte jõustub 1. juulil 2025. a.

Eelnõu § 1 punktiga 28 täiendatakse määruse § 10 lõikega 5 järgmiselt: „(5) Toetuse saajal on kohustus kasutamata jäänud toetus tagasi maksta, välja arvatud juhul, kui summa jääb alla 10 euro.“ Täienduse eesmärk on täpsustada, et toetuse saajal on kohustus tagastada kasutamata jäänud toetus, kuid väikeste summade, st alla 10 euro (kaasa arvatud) tagastamist ei nõuta. See

muudatus vähendab halduskoormust toetuse saajatele ning ebatõhustat töökoormust toetuse andjale.

Eelnõu § 1 punktiga 29 muudetakse määruse § 11 lõike 1 punkti 2 ning korrigeeritakse viidet aruande esitamise tähtajale. Araudne esitamise tähtaeg on sätestatud määruse § 10 lõikes 1.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse määruse jõustumine. Määrus jõustub üldises korras, välja arvatud eelnõu § 1 punkt 27, mis jõustub 1. juulil 2025. a.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole Euroopa Liidu õigusega puutumust.

4. Määruse mõjud

Eelnõus sätestatud tingimuste alusel eraldatava toetuse abil saavad lasteasutuste ja koolide pidajad võtta kasutusele täiendavaid õppekorralduslikke meetmeid, et organiseerida õppetööd, lähtudes laste ja õpilaste individuaalsetest vajadusest eesti keele, eestikeelse aineõppe ning lisategevuste laiendamisel. Täiendav toetus võimaldab eestikeelset õpet korraldada väiksemas rühmas, võtta vajaduse korral tööle lisaõpetajaid ning korraldada eestikeelset õppetööd ja keskkonda toetavaid lisategevusi. Täiendava eesti keele, eestikeelse aineõppe ning lisategevuste rakendamise tulemusena on võimalus rikastada laste ja õpilaste ainealast sõnavara, teadmisi eesti kultuurist, suurendada suhtlemisjulgust ja -oskust ning teadmisi eesti keele grammatikast. Paremad teadmised eesti keelest ja kultuurist ning parem keeleoskus võimaldavad tõsta üldist õppetöö tulemuslikkust. Eelnõul on seega positiivne mõju eesti keelest erineva emakeelega laste ja õpilaste eesti keele omandamisele ning eesti keeles õppimisele. Toetuse saamiseks on vaja teha vastavad märked EHISes. Nimetatud nõue aitab korrastada infosüsteemi andmeid ning hoida neid ajakohasena. Usaldusväärsed andmed aitavad toetuste määramisel ja eraldamisel teha võimalikult palju automatiseeritud otsuseid.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamise lisakulusid ei kaasne. Määruse rakendamiseks vajalikud rahalised vahendid on kavandatud haridus- ja noorteprogrammi eelarvesse.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, välja arvatud eelnõu § 1 punkt 27, mis jõustub 1. juulil 2025.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi sees.

Andero Adamson
keelepoliitika osakonna juhataja